

**1988-1992 YILLARI ARASINDA YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
VETERİNER FAKÜLTESİ CERRAHİ KLİNİĞİNE GETİRİLEN
HAYVANLARDA KARŞILAŞILAN CERRAHİ HASTALIKLARIN TOPLU
BİR DEĞERLENDİRİLMESİ**

İsmail Alkan¹ Mehmet Gürkan¹ Musa Genççelep² Bahtiyar Bakır¹

**An Overall Evaluation of Chirurgical Diseases Encountered in animals
Brought to Department of Chirurgy, Faculty of Veterinary, Yüzüncü Yıl
University Between Years 1988 and 1992**

Summary : *In this study patient animals of several breed and species brought to 100.Yıl University faculty of Veterinary department of chirurgie between 1988-1992 were examined and result were evaluated.*

Özet : *Bu çalışmada Y.Y.Ü. Veteriner Fakültesi Cerrahi Kliniği'ne 1988 - 1992 yılları arasında getirilen çeşitli ırk ve türden hasta hayvanlar gözden geçirilerek sonuçları değerlendirilmiştir.*

Giriş

Van ve yöresinde türlere göre hayvan popülasyonu oldukça önemli sayıdadır. Tarım ve Köyşleri Bakanlığı Van İl Müdürlüğü Hayvan Sağlığı Şubesinden alınan bilgilere göre 1991 yılı itibarıyla Van merkezinde 7.700 baş kültür ırkı süt sığırı , 32.500 baş melez sığır, 227.400 koyun , 21.530 kıl keçisi , 2446 tek tırnaklı (at: 527 , Katır: 13 , Eşek : 1906) , 2000 köpek ve 700 kedi (bunun 150' Van kedisi) mevcuttur. Toplam kanatlı sayısı ise 306.740 adettir.

Ülkemiz Veteriner Fakültelerince bugüne dek yapılan araştırmalarda sığırlarda ilk sırayı ayak hastalıklarının aldığı, mide-barsak hastalıkları ve buzağı göbek lezyonlarının ise 2.sırada yer aldığı belirtilmektedir (1,2,3,7,8,10,11).

Koyun ve keçilerde ise en çok atresia ani et recti ile fituklar gözlenirken, ayak lezyonları da önemli oranda seyretmekte ve bununla birlikte genetik bozukluklara da (Polydactyly, Hemimelie, Polymelie) rastlanılmaktadır (2,5,6,8,10).

Ağır çekim amaçlı kullanılan atlarda özellikle araba atlarında tendolarla ilgili hastalıkların şekillendiği belirtilmekte, bunun yanısıra bu hayvanlarda hatalı nallama sonucu ortopedik hastalıklar da gözlenmektedir (5,6).

1: Yrd.Doç.Dr., Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Veteriner Fakültesi , Cerrahi Anabilim Dalı, Van - TÜRKİYE

2: Arş.Gör. , Yüzüncü Yıl Üniversitesi , Veteriner Fakültesi , Cerrahi Anabilim Dalı, Van -TÜRKİYE

Kanatlı hayvanlarda da taban yastığı nekrozu, kursak ve göz lezyonları ile kırık çıkıkların daha sıklıkla şekillendiği vurgulanmaktadır (5,10).

Kedi ve köpeklerde trafik kazaları, vurma, çarpma gibi nedenlerle kırık, çıkık olguları ve çeşitli tip yaralar daha sık şekillenirken, mide-barsak yabancı cisim hastalıkları ile göz hastalıklarına da kayda değer oranda rastlanılmaktadır (5,6,10).

Bu değerlendirmenin amacı, yöredeki cerrahi hastalıklara yapılan müdahaleler ve sonuçlarının ortaya konulması ve buna bağlı olarak profilaktik tedbirlerin gözden geçirilmesidir.

Materyal ve Metot

Bu çalışmanın materyalini 1988-1992 yılı yaz dönemine kadar olan sürede Y.Y.Ü. Veteriner Fakültesi Cerrahi Kliniği'ne getirilen değişik tür ve cinsiyetten oluşan 240 sığır -buzağı, 44 koyun -keçi , 28 at, 52 kedi -köpek ve 26 kanatlı hayvan oluşturdu.

Bulgular

Cinsiyet, tür ve hastalıkların aylara, yıllara ve sistemlere göre dağılımı tablolar halinde sunuldu (Tablo-1,2,3,4,5,6,7,8). 1988-1992 yılları arasında Y.Y.Ü. Veteriner Fakültesi Cerrahi Kliniği'ne getirilen hayvanlardaki hastalıkların türleri , lokalizasyonları ile sayıları, aylara ve yıllara göre dağılımları belirlenerek yüzde oranları toplam hasta sayısına göre araştırıldı. Elde edilen değerlerin yüzde oranları en yüksekte en düşüğe doğru sıralandı.

Kliniğimizde sığırlarda en çok görülen hastalıklar; % 20 ile ayak hastalıkları ve tırnak deformasyonları , %15 ile değişik tür (akut-kronik) apseler , % 11.60 ile göbek enfeksiyonları ve 4.16 ile eklem ve synovial kese hastalıklarıdır (Tablo -4).

Atlarda ise birinci sırayı eklem ve kaslarla ilgili hastalıklar % 39.28'le alırken, bunu değişik türde şekillenen yaralar %35.71 ve ortopedik bozukluklar %17.85'le izlemektedir (Tablo -6).

Koyun ve keçilerde ilk sırada atresia ani ve rectiler % 22.72 ile şekillenirken, fitıklar % 20.45 ve eklemlerle ilgili hastalıklar ise %13.63 oranındadır (Tablo-5).

Kedi ve köpeklerde değişik türde yaralar %23 , kırık ve çıkıklar %19.20, çeşitli paresie ve paralise'ler ile ağızla ilgili hastalıklar %9.6 oranında gözlenmiştir (Tablo -7).

Kanatlılarda eklem ve kaslarla ilgili hastalıkların % 34.6 gibi bir oranla ilk sırada yer aldığı belirlenirken, kemiklerle ilgili kırık ve çıkıkların da %23.07 ile ikinci sırayı aldığı görülmüştür (Tablo -8).

Tartışma ve sonuç

1988 yılı ile 1992 yılı bahar dönemi dahil Y.Y.Ü. Veteriner Fakültesi Cerrahi Kliniklerine getirilen toplam hayvan sayısı 390 adettir. Ülkemiz Veteriner Fakültelerince diağnoz ve sağaltımının yapıldığı hasta sayılarına oranla bu sayının düşük olduğu görülmektedir. Bunun nedeni hasta muayenesi için Tarım ve Köyişleri bakanlığı Van il Müdürlüğü Hayvan Sağlığı Şube müdürlüğüne ait kliniklerin kullanılması ve aylara göre tablolar incelendiğinde klinik uygulamanın altı ay gibi bir süre yapılabilmesidir (Tablo -1).

Diğer taraftan bu sayıya gezici klinik çalışmaları sırasında muayene edilen hastalar katılmamış, ayrıca acil vakalar için gidilen hasta hayvan sayıları da ilave edilmemiştir.

Kaynaklarda (1,3,6,8,10), sığırlarda karşılaşılan hastalıklar arasında; ayak hastalıkları ve tırnak deformasyonları ile sindirim sistemi yabancı cisim hastalıklarının birinci sırada olduğu belirtilmektedir. Buzağılarda ise, göbek lezyonları (Hernia Umblicalis, Omphalitis)'nın ilk sırada yer aldığı vurgulanmaktadır (7,9,10).

Yaptığımız diağnoz ve sağaltım ile ilgili çalışmalarda sığırlarda %20 ile (Tablo-4) ilk sırayı tırnak deformasyonları alırken, sindirim sistemi yabancı cisim hastalıklarının da % 15.83 ile önemli kabul edilebilecek sayıda olduğu saptandı. Apşeler ile ilgili lezyonlar % 15 ile üçüncü ve göbek enfeksiyonları ise %11.6 ile dördüncü sırada yer aldı.

Koyun ve keçilerde (Tablo -5) %22.72 oranında Atresia ani ve rectiler saptanırken, %20.45 ile fitıklar ve %13.63 ile eklemlemler ile ilgili hastalıklar belirlendi.

Bu sonuçlardan, doğum sonrası bakım ve beslenmenin yeterince yerine getirilmediği anlaşılmaktadır. Aynı görüntünün buzağı göbek lezyonlarındaki oran göz önünde bulundurulduğunda ciddi boyutlarda olduğu ve düşündürücü bir tablo çizdiği dikkati çekmektedir.

Atlarda eklemlemlerle ilgili lezyonların ortaya çıkışında hayvanın gördüğü hizmetin önemli olduğu belirtilmekte, ayrıca ağır çekim amaçlı hayvanlarda m. flex dig. prof. tendosunun yangısının gözleneceği bildirilmektedir (8,11). Y.Y.Ü. Veteriner Fakültesi Cerrahi Kliniğine getirilen atlarda (Tablo-6), birinci sırayı %39.28 ile kas ve tendo hastalıklarının alması ve bu atların yük arabası taşımacılığında kullanılması bu görüşü doğrulamaktadır.

Köpek ve kedilerde (Tablo-7) -% 23 ile yaralar birinci sırada, ekstremitelerle ilgili lezyonlar (kırık-çıkık v.s.) ikinci sırada yer aldı . Fitıklar ile parasiye ve paralisie'lerin de bu hayvanlarda önemli olduğu gözlemlendi (%9.6).

Ancak köpeklerde kalça lezyonlarıyla ilgili herhangi bir bozukluğun varlığı saptanamadı. Bunun nedeni de halihazırda röntgen ünitesinin fiili olarak hizmete sokulamamasıdır. Bölgedeki köpek popülasyonu göz önüne alındığında bu tür bozuklukların araştırılması yararlı olacaktır.

Kliniğimize getirilen hastalarda sağaltımda % 95'e varan bir oranda olumlu sonuç alınması, gerçekleştirilen hizmetlerin önemini vurgulamaktadır. Bu sağaltımların yaygınlaştırılmasının bölge hayvancılığına olumlu katkı sağlayacağı inancındayız.

Kaynaklar

1. Akın, F., Özkan, K. ve Koç, B. (1987): *Sığırlarda yabancı cisim hastalıklarında korunma yollarından mknatus uygulamaları. Veteriner Hekimler Derneği Derg.*, 57 (2-3-4): 16-21.
2. Akın, F., Samsar, E., Güzel, N. ve Şener, G. (1976): *Buzağı ve danalarda arquare-boluleture olayları ile bunların sağaltımları üzerine denemeler. A.Ü. Vet.Fak. Derg.*, 23 (3-4): 237-248.
3. Akın, F. (1976): *Sığırlarda retikulo peritonitis travmatika ile ilgili bozukluklar ve bunların operatif yolla sağaltımı. A.Ü. Vet.Fak. Derg.*, 23 (3-4): 444-464.
4. Antepliöglü, H., Samsar, E. ve Akın, F. (1977): *Kliniğimize getirilen urolythiasis'li sığırlarda hastalığın etiyolojik faktörlerine ve operatif sağaltımda elde ettiğimiz sonuçlara toplu bakış. A.Ü. Vet.Fak.Derg.*, 48 (3-4) : 375-384.
5. Antepliöglü, H. Samsar, E., Akın, F. (1970). *Genel şirurji 4. baskı. A.Ü. Vet.Fak. Yayınları: Ders kitabı 415. A.Ü. Basımevi, Ankara -1990.*
6. Antepliöglü, H., Samsar, E., Akın, F. (1986): *Veteriner Özel Şirurji. A.Ü. Vet. Fak. Yayınları: 406 Ders kitabı, A.Ü. Basımevi, Ankara -1986.*
7. Candaş, A. (1978): *Danaların göbek enfeksiyonları ve operatif sağaltımları. Vet. Hek. Der. Derg.*, 48 (3-4): 21-30.
8. Görgül, O.S. (1988): *Sığırlarda turnak bakımı ve ayak hastalıkları sebep ve sonuç ilişkileri. U.Ü. Vet.Fak. Derg.*, 7 (1-2-3): 37-44.
9. Görgül, O.S. (1978): *Buzağılarda göbek lezyonları ve Tedavileri. S.Ü. Vet.Fak. Neonatal Buzağı Sempozyumu (78-85).*
10. Yanık, K. Çamoğlu, A. (1990): *1983-1989 yılları arasında sığırlarda karşılaşılan cerrahi hastalıkların toplu bir değerlendirilmesi. A.Ü. Vet.Fak. 2. Ulusal Cerrahi Kongresi Tebliği. A.Ü. Basımevi 1990 -Ankara.*
11. Yücel, R. (1982): *İstanbul ve Tekirdağ bölgesindeki sığırlarda görülen ayak hastalıklarının toplu bir değerlendirilmesi. İ.Ü. Vet.Fak. Derg.*, 8(1): 47-61.

Tablo 1. Hastalıkların aylara ve yıllara göre dağılımı

Aylar/yıllar	1988	1989	1990	1991	1992	Toplam
Ekim	10	11	14	10	-	45
Kasım	6	13	14	16	-	49
Aralık	10	10	18	17	-	55
Mart	12	16	17	21	13	79
Nisan	12	14	14	13	16	69
Mayıs	18	24	16	20	15	93
Toplam	68	88	93	97	44	390

Tablo 2. Hastalıkların Hayvan türlerine göre dağılımı ve yüzdesi (%)

Hayvanın türü	Hayvan Sayısı	Has. türlere göre %'si
Sığır-Buzağı	240	61.50
Kedi-köpek	52	13.33
Koyun-keçi	44	11.28
At	28	7.17
Kanatlı	26	6.66
Toplam	390	100.00

Tablo 3. Hastalıkların cinsiyetlere göre dağılımı

Hayvanın türü	Dişi	Erkek	Toplam
Sığır	166	12	178
Buzağı	37	25	62
Kedi	12	18	30
Köpek	9	13	22
Koyun	23	11	34
Keçi	6	4	10
At	3	25	28
Kanathı	6	20	26
Toplam	262	128	390

Tablo 4. Sığır ve Buzağılardaki hastalıkların dağılımları ve yüzdeleri (%)

Hastalığın türü	Hast. Hayvan sayısı	Hast.dağılımı (%)
Ayak hastalıkları ve tırnak defor.	48	20
Sindirim sis.yabancı cisim hast.	38	15.83
Apseleri	36	15
Göbek lezyonları	28	11.60
Fıtıklar	12	5
Ürogenital sistem hastalıkları	11	4.58
Eklemler ve Synovial hastalıkları	10	4.16
Göz hastalıkları	9	3.75
Yaralar	6	2.50
Atresia ani et recti	6	2.50
Paralizi 'ler	4	1.66
Boynuz lezyonları	4	1.66
Çeşitli tümörler	4	1.66
Ekstremiteler hastalıkları	2	0.83
Diğer Hastalıklar	22	9.16
Toplam	240	100.00

Tablo 5. Koyun ve Keçilerdeki hastalık dağılımları ve yüzdeleri

Hastalıkların türü	Hast. Hayvan sayısı	Hast.dağılımı (%)
Atresia ani et recti.	10	22.72
Fıtıklar.	9	20.45
Eklemlerle ilgili hast.	6	13.63
Ayak hastalıkları	4	9.09
Göbek lezyonları	3	6.81
Göz ile ilgili hastalıklar	3	6.81
Ağız -burun hastalıkları	3	6.81
Apseler	3	6.81
Testislerle ilgili hastalıklar	2	4.54
Böbreklerle ilgili hastalıklar	1	2.27
Toplam	44	100.00

Tablo 6. Atlarda görülen hastalıkların dağılımı ve yüzdesi

Hastalıkların türü	Hayvan Sayısı	Hastalıkların dağılımı (%)
Kas ve Tendo hast.	11	39.28
Değişik türde yaralar	10	35.71
Ortopedik hastalıklar	5	17.85
Gözlerle ilgili hast.	2	7.14
Toplam	28	100.00

Tablo 7 . Kedi ve köpeklerdeki hastalıkların dağılımları ve yüzdeleri

Hastalıkların türü	Hast. Hayvan sayısı	Hast. hay. yüzdesi
Değişik türde yaralar.	12	23.00
Ekstremitelerde ilgili kırık ve çıkıklar	10	19.20
Göz Hastalıkları.	6	11.50
Ağızla ilgili hastalıklar	5	9.60
Parasie ve paralisie'ler	5	9.60
Ateşli silahla yaralanma	4	7.69
Fıtıklar	3	5.76
Estetik operasyonlar	3	5.76
Sindirim sistemi hast.	2	3.84
Değişik tümörler	2	3.84
Toplam	52	100.00

Tablo 8. Kanatlı hastalıkları ve yüzdeleri

Hastalıkların türü	Hast. Hay. Sayısı	Hastalıkların yüzdesi
Eklemler ve kas hast..	9	34.60
Kemiklerle ilgili hast.	6	23.07
Gözlerle ilgili hast.	3	11.53
Kursak hastalıkları	2	7.69
Apseler	2	7.69
Paralisie'ler	1	3.84
Genel muayene isteği	3	11.53
Toplam	26	100.00